

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอุ่ออารยธรรม จังหวัดราชบุรี

Promotion Guidelines for Cultural Tourism in the Cradle of Civilization of Ratchaburi Province

นรินทร์ สังข์รักษา*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอุ่ออารยธรรมจังหวัดราชบุรี 2) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรม จังหวัดราชบุรี และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรม จังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 86 คน สุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 2 ชุด ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ระดับลึก จำนวน 17 คน และสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง รวบรวมข้อมูลที่ได้และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบที่ และทดสอบเอฟ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรเพศกับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ การศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. ความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรเพศกับความคิดเห็นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของความคิดเห็นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ ระยะเวลาในการทำงาน และการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์วิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยการวิเคราะห์ส่วนขาดในปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง การพัฒนาแบบพอเพียง(ค่อยเป็นค่อยไป) ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละและจิตสาธารณะ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในลักษณะของ “ชาว” ได้แก่ ชุมชน วัด โรงเรียน และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่น 2) หน่วยงานภาครัฐประกอบด้วย การสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งความรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การอบรมบุคลากร การประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This research was aimed to study 1) the motive force level of Thai tourists regarding cultural tourism in cradles of civilization of Ratchaburi Province 2) the opinion of tourist related groups toward this tourism in cradles of civilization of Ratchaburi Province and 3) the guideline of tourism promotion in cradles of civilization of Ratchaburi Province. The research process was based on mixed method of quantitative and qualitative methodologies and divided into two steps as followed:

Starting from the first step of quantitative method, four hundred of Thai tourists and eighty-six of other related persons were systematically chosen as our respondents and these were interviewed with structural questionnaire set no.1 and no.2 respectively. After that in the second step it would be conducted with the qualitative method, the seventeen and twelve key informants were purposively selected for an in-depth interview and invited to joint in the focus group discussion respectively. The quantitative data was statistically analyzed with Statistical Computer Program Package and presented in percentage, mean, standard deviation, outcomes of t-test and F-test method. For the qualitative data it would be then analyzed with the technique of content analysis.

From the results, the motive force of Thai tourists and the opinion of other persons were measured and shown its overall results at much level. When tested with F-test method, the tourists had their age, education and occupation associated with the motive force level significantly at P d".05. The guideline of tourism promotion was comprised of two components as followed:

The tourist sites: There should have the analysis in its shortages and problems including the recommendations from those concerned. The sites should be gradually developed and this was based on enough to principle of Self-Sufficiency Economy. The leaders should have their strong leadership, sacrifice and public mind. The community involvement should be formulated from the co-working together of three main parts namely Community, Temple and School (CTS).

The government sector: To develop the tourism the capacities in tourism resource, the government offices should support and promote them to have enough knowledge, training for human resources, public relation and advertising, movement of continuous tourism activities for sustainable development.

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโต และมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เมื่อมีการบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน (นรินทร์ สังข์รักษา, 2552 : 1)

จังหวัดราชบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 100 กิโลเมตร เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความได้เปรียบทางด้านทำเลที่ตั้ง ประกอบกับโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัด มีการพัฒนาการเกษตรในทุกด้าน อีกทั้งมีแม่น้ำแม่กลอง ทำให้สภาพดินและแหล่งน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถปลูกพืชและสัตว์เศรษฐกิจได้หลายชนิด (ศาลากลางจังหวัดราชบุรี.2555 :2-3) เศรษฐกิจหลักของจังหวัดราชบุรีจึงมีสภาพทั้งเกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และเป็นศูนย์กลางการบริการของส่วนราชการต่างๆ จังหวัดราชบุรียังเป็นเมืองโบราณที่ได้มีการค้นพบในช่วงเริ่มต้นของการศึกษาด้านโบราณคดี โบราณสถานและโบราณวัตถุ เหล่านี้ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงรากฐานของการเป็นสังคมไทย เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ชี้ให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาอันยาวนานของชาติ ทั้งยังเป็นประจักษ์พยานสำคัญที่แสดงว่า ชาติไทยมีอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมานานนับศตวรรษ (เที่ยวชมราชบุรี, ม.ป.ป.) จังหวัดราชบุรีมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เขาแก่นจันทน์ พระปฐมเจดีย์วัดมหาธาตุวรวิหาร เมืองโบราณคูบัว จิปาถะภัณฑสถานบ้านคูบัว วัดหนองหอย ถ้าเขาบิน พิพิธภัณฑสถานใหญ่วัดชนอน วัดเขาช่องพราน วัดคงคาราม ถ้ำจอมพล ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ธารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง เขาระจิม อุทยานหุ่นขี้ผึ้งสยาม ตลาดเจ็ดเสมียน 119 ปี และศูนย์วัฒนธรรมไทย

ทรงดำ ฯลฯ (ราชบุรี, ม.ป.ป. 26-63 ; ผู้ว่าฯ ชวนกินชวนซื้อ ชวนเที่ยว ชวนพักราชบุรี, ม.ป.ป. : 11-163)

จึงเห็นได้ว่า จังหวัดราชบุรีมีศักยภาพในเรื่องของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น มีชื่อเสียงหลายแห่ง แต่ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เจาะจง ได้แก่ 1) เมืองโบราณคูบัว รวมถึงจิปาถะภัณฑสถานบ้านคูบัว 2) หนองใหญ่วัดชนอน 3) จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคารามของจังหวัดราชบุรี อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวและเรียนรู้วัฒนธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ตลอดจนสร้างแรงจูงใจของนักศึกษาหรือนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม อันเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบที่มนุษย์สร้างขึ้นในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่ง (อู่) อารยธรรมจังหวัดราชบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอู่อารยธรรมจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอู่อารยธรรม จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอู่อารยธรรม จังหวัดราชบุรี

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและบริการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจบริโภคและข้อมูลทั่วไปของจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยแนวคิดของนักวิชาการ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตามแนวคิด

ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2541), อุดม เษย กิ่งศรี และคณะ(2548), ศรีญา วรากุลวิทย์, (2546), วรรณมา วงษ์วานิช, (2539), บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548)

2. แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตามแนวคิดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541), บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) , Gee, Choy and Makens (1984), ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2542)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548)

4. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ ตามแนวคิดของ จันท์ ชุ่มเมื่อบัก (2546), สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2546), บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548)

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม ผสานวิธี (Mixed Method Research) เก็บรวบรวม ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ในปี 2553

จำนวน 1,115,221 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) และแต่ละแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง ใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) กลุ่มที่ 2 เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 แห่ง จำนวน 110 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 86 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 2 ชุด ชุดที่ 1 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเชื่อมั่น (r) = .9134 ชุดที่ 2 ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีค่าเชื่อมั่น (r) = .8786 ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ระดับลึก จำนวน 17 คน และสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวบรวม ข้อมูลที่ได้และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอุ้งอารยธรรมจังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยรวม

แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับแรงจูงใจ	ลำดับที่
1.ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว	3.88	.919	มาก	1
2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.83	.883	มาก	2
3.ด้านการบริการ	3.76	.925	มาก	3
4.ด้านการเดินทาง	3.60	.902	มาก	5
5.ด้านการประชาสัมพันธ์	3.41	1.057	ปานกลาง	6
6.ด้านจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยว	3.67	1.010	มาก	4
รวม	3.69	.949	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69, S.D. = .949$) ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41, S.D. = 1.057$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.88, S.D. = .919$) รองลงมาเป็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.83, S.D. = .883$) และด้านที่ต่ำที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.41, S.D. = 1.057$)

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ที่	ลักษณะส่วนบุคคล	การเปรียบเทียบ		วิเคราะห์ความแปรปรวน	
		t-test	p-value	F-test	p-value
1	เพศ	-.910	.363		
2	อายุ			5.594*	.000
3	การศึกษา			9.821*	.000
4	อาชีพ			3.599*	.000

3. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความคิดเห็นในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยรวม

(n=81 คน)

ความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. การจัดการด้านกายภาพหรือภูมิทัศน์	3.81	.876	มาก	1
2. การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยว	3.50	1.032	มาก	4
3. การจัดการด้านความสะดวกหรือการบริการพื้นฐาน	3.54	.935	มาก	3
4. การจัดการด้านความปลอดภัย	3.60	.950	มาก	2
5. การมีส่วนร่วมของชุมชน	3.48	.950	ปานกลาง	5
รวม	3.59	.946	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.59, S.D.=.946$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดการด้านกายภาพหรือภูมิทัศน์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.81, S.D.=.876$) รองลงมาเป็นการจัดการด้านความปลอดภัย มีค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}=3.60, S.D.=.950$) และด้านที่ต่ำที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X}=3.48, S.D.=.950$)

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของ

กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาในการทำงาน และระดับการศึกษา

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรกับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวจำแนกตามเพศ มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของคะแนนความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่วงอายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ มีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ของนักท่องเที่ยว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ที่	ลักษณะส่วนบุคคล	การเปรียบเทียบ		วิเคราะห์ความแปรปรวน	
		t-test	p-value	F-test	p-value
1	เพศ	-2.708*	.008		
2	อายุ			2.792*	.023
3	ระยะเวลาในการทำงาน			9.958*	.000
4	การศึกษา			6.152*	.000

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดทั้ง 3 แห่ง นายกองดีการบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน แห่งละ 4 คน และหน่วยงานภาครัฐ คือ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด รวม 17 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรม จำนวน 12 คน ผลการวิจัย ดังนี้

5.1 ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการ

สัมภาษณ์ระดับลึก และการสนทนากลุ่ม กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และหน่วยงานท้องถิ่น รวมถึงภาครัฐ ในประเด็นศักยภาพ ปัญหาของทั้ง 3 แห่ง พบว่า ศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีได้มีการพัฒนาที่ก้าวหน้าเป็นลำดับจากที่สถานที่ท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้จัก จนเริ่มมีชื่อเสียงมากขึ้นเนื่องจากจังหวัดราชบุรีมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งชาติพันธุ์ จึงต้องสืบสานอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลัง นอกจากนี้ยังกล่าวเสริมอีกว่า วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ ดังว่า “ถ้ามองด้านพื้นถิ่น ชาติพันธุ์คนราชบุรีเป็นคนรักษาเรื่องความเป็นอยู่ในอัตลักษณ์ของเขา อยากให้เยาวชนรุ่นหลัง

คงไว้ซึ่งเชื้อสาย ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ คงไว้ซึ่งความงามความดีสืบสานกันไว้” ซึ่งจังหวัดราชบุรีมีทุนทางวัฒนธรรมมากมาย ถึง 8 ชาติพันธุ์นับเป็น อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดราชบุรี โดยที่จังหวัดราชบุรีมีจุดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของชุมชนได้ ดังที่วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี กล่าวว่า

“ถ้าพูดถึงคุณค่าศิลปวัฒนธรรมราชบุรี จะมองถึงศิลปวัฒนธรรมที่มีทุนเดิมมากมาย เป็นต้นว่า ชาติพันธุ์ต่างๆ เพราะเป็นเมืองต้นราชวงศ์จักรี รัชกาลที่ 1 เป็นหลักฐานบ่งบอกความเป็นอยู่ในจังหวัด ซึ่งประเทศไทยมีหลากหลายทางศาสนา ทางราชบุรีก็มีทั้ง พุทธ คริสต์ อิสลาม ที่เข้ามาอยู่ตรงนี้ และเป็นคนที่รักพื้นที่ถิ่นกันอยู่ เช่น ชาวไทยดั้งเดิมจะอยู่แถวโพธาราม มีประเพณีอนุรักษ์ไว้ และเวลา มีช่วงวัฒนธรรมเราก็จะจัดงานวัฒนธรรมอนุรักษ์เกี่ยวกับชาติพันธุ์และอาหารพื้นถิ่น... จริงๆ แล้วเรามีทุนทางวัฒนธรรมอยู่ แล้วเราไม่จำเป็นต้องสร้างให้เป็นสมัยใหม่ เช่น สวนผึ้ง จะมีโครงการที่วัฒนธรรมทำอยู่แล้ว ชื่อว่าโครงการบ้านรักไทย ตรงนั้นจะมีชาวกะเหรี่ยงอยู่ เราก็จะส่งเสริมให้พื้นที่เหล่านั้นเป็นหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง และอยากให้มีอาชีพเกี่ยวกับ การถักทอ ทอผ้า การค้าขาย ปลูกผักเกี่ยวกับพืชการเกษตร ให้ได้มาจำหน่ายในหมู่บ้าน เพราะทุกวันนี้ตรงนั้นน่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างดีเลย”

ส่วนศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาในฐานะผู้รับผิดชอบโดยตรงของจังหวัดราชบุรี ซึ่งหัวหน้ากลุ่มงานการท่องเที่ยวกล่าวถึง ภาพรวมของการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ดังว่า

“ราชบุรีเคยเป็นอุ่ออารยธรรมมาก่อน ทางโบราณคดี ของเก่าที่ค้นพบได้เคยเจริญมาก่อน ในสมัยทวารวดี ดังข้อมูลในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทางสำนักงานเองพยายามปรับขึ้นต่อราชบุรี ในฐานะเมืองเก่าก็จะนำศิลปะเผยแพร่ต่อสายตานักท่องเที่ยว ...เติบโตค่อนข้างเร็ว เด่นๆของราชบุรี มีอยู่ 3 อย่างค่ะ อย่างแรกคือ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความหลากหลายของศิลปะ คือ เานำเสนอราชบุรีเมืองของศิลปะ มีหลายแขนง แหล่งท่องเที่ยวภูเขา น้ำตก ป่าไม้”

ศักยภาพของชุมชนสร้อยฟ้า อันเป็นที่ตั้งของวัดขนอนหนึ่งใหญ่ มีศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่สืบทอดต่อกันมา มีอายุมากกว่า 100 ปีขึ้นไป มีความหลากหลาย โดยเฉพาะหนึ่งใหญ่มีความโดดเด่น มีเพียง 3 แห่งในประเทศไทย ดังที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้อยฟ้า กล่าวว่า

“ปัจจุบันในตำบลสร้อยฟ้า มีแหล่งศิลปวัฒนธรรม เช่นหนึ่งใหญ่วัดขนอน มีวัดที่เก่าแก่ก็ค่อนข้างจะอายุ 100 กว่าปีขึ้นไป 4 วัด วัดม่วง วัดเกาะ วัดขนอน วัดสร้อยฟ้า ที่จะร้ายเรียงกัน แหล่งวัฒนธรรมก็มีวัดขนอน วัดเกาะ อาคารโรงเรียนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โรงเรียนได้ยุบไปเหลือแต่อาคาร วัดม่วง จะมี...จะมีวัฒนธรรมศิลปะความหลากหลาย โดยเฉพาะหนึ่งใหญ่เนี่ย มีแห่งเดียวในราชบุรี แต่ทั้งหมดขณะนี้ มีอยู่ 3 แห่งคือที่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรีและอีกที่หนึ่งหนึ่งที่วัดดอน จังหวัดระยองนอกจากนี้ หนึ่งใหญ่วัดขนอนยังได้ รางวัลจากยูเนสโก แห่งเกียรติยศในเรื่องศิลปวัฒนธรรม ในตัว

ความเป็นมาของหนังใหญ่หรือศิลปวัฒนธรรมแบบนี้ มันเป็นของโบราณนะ เล่าสู่กันฟัง สืบทอดจากผู้สูงอายุที่เล่ามา ตกทอดมาเรื่อยๆ เขาเรียกว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ทางปัญญา และวัฒนธรรม ซึ่งการเล่ากันมานี้ถือว่าเป็นคุณค่าของหมู่บ้าน

และชุมชน การแสดงหนังใหญ่แต่ก่อนทั่วไปหาดูได้ไม่ยาก ไม่มีสะพาน ไม่มีถนนอะไรใหญ่โต อีกอย่างการติดต่อสื่อสารมันต้องไปทางเรือ” จากการวิเคราะห์ศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง

ประเด็น	วัดโขลงสุวรรณคีรี คูบัว	วัดขนอนหนังใหญ่	วัดคงคาราม
1.สภาพการณ์ปัจจุบัน	มีการพัฒนาทุกด้าน ทั้งแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ห้างน้ำ นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	มีการพัฒนารวดเร็วเติบโต แข็งแกร่งมีอาคารสถานที่ใหม่ นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นสูงสุด	มีการพัฒนาความร่วมมือของผู้นำท้องถิ่น แต่ยังไม่พัฒนาไปได้ช้า เน้นการพึ่งตนเอง
2.ชาติพันธุ์	ไท-ยวน	มอญ	มอญ
3.จุดเด่น	มีโบราณสถาน ผ่าจากประเพณี วัฒนธรรมไท-ยวน ประเพณีดั้งเดิม Wireless ในวัดโขลงฯ	หนังใหญ่ พิพิธภัณฑสถาน อัครลักษณะศิลปะ 5 แขนง การแสดงมีชีวิตชุมชน ชาวมอญ ความร่วมมือของท้องถิ่น	จิตรกรรมฝาผนัง พิพิธภัณฑสถาน 9 ห้อง อัครลักษณะชาวมอญ การพึ่งตนเอง ความร่วมมือของท้องถิ่น
4.จุดอ่อนและปัญหา	การประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง ความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจ ผลประโยชน์ การปกป้องของกรมธนารักษ์	เลยจุดลี้มเหลวไปแล้ว คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อย ขาดการสนับสนุนจากรัฐอย่างต่อเนื่อง	ภาครัฐยังไม่เคยสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดผู้ประสานงาน
5.การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ดี และบนฐานของความไม่ลงรอยกัน	มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีมาก	มีการจัดการการท่องเที่ยวในระดับต่ำ
6.ความต้องการพัฒนา	การพัฒนารอบเมืองโบราณ และท่องเที่ยวแบบเกาะกลุ่ม ตลาดชุมชน	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย/ แพ อุทยาน มัจฉาการท่องเที่ยวทางน้ำ	การพัฒนาถนนข้าวแช่ แพ อุทยานมัจฉา การท่องเที่ยวทางน้ำ
7. การสนับสนุน	ภาครัฐสนับสนุน จัดงานสงกรานต์ แสงสีเสียด โรงไฟฟ้าสร้างพระใหญ่	ภาครัฐสนับสนุน จัดงานสงกรานต์ มหกรรมหนังใหญ่	ยังไม่มี การสนับสนุนจากรัฐแต่อย่างใด ไม่มีในแผนการท่องเที่ยว
8.ลำดับศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนา	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 3

5.2 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรม จังหวัดราชบุรี

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมของเมืองโบราณและจิปาละ ภัณฑสถานบ้านคูบัว ภายในวัดโขลงสุวรรณคีรี มีการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ก่อกวน มีภูมิคุ้มกัน อยู่อย่างวิถีเรียบง่าย ชุมชนมีรายได้ สามารถส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การขายอัตลักษณ์ความเป็นคูบัว ได้แก่ ผ้าจกคูบัว ชาติพันธุ์ไท-ยวน จิปาละภัณฑสถานและกำแพงเมืองคูบัว มีคลังความรู้ชุมชน ส่วนบทบาทการสนับสนุนขององค์กรภาครัฐและเอกชน มีการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น โรงไฟฟ้าราชบุรี มีการจัดการการท่องเที่ยวแบบพอเพียง มีสิ่งอำนวยความสะดวกเน้นการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวการอนุรักษ์ สืบทอด ไท-ยวน วันสงกรานต์ นางงาม แสง สี เสียง มีกิจกรรมครบวงจร ส่วนปัจจัยความสำเร็จ คือ ผู้นำการมีส่วนร่วม การจัดการ การประชาสัมพันธ์ ใช้หลัก “บวร” สามัคคี ส่วนปัจจัยความล้มเหลว คือ ผลประโยชน์ ความขัดแย้ง ขาดการมีส่วนร่วม ทิวทัศน์ แนวทางการแก้ไขต้องมีการประชุมชี้แจงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ส่วนจุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คูบัว ซึ่งหัวหน้ากลุ่มงานการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี มีมุมมองว่า “ส่วนวัดโขลงสุวรรณคีรี มีร่องรอยของกำแพงเก่าที่บ่งบอกเป็นเมืองโบราณ เป็นชุมชนที่อพยพมาจากภาคเหนือของไทย ผสมศิลปะกัน ...แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก จำเป็นต้องประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม” นอกจากนี้ “ทางสำนักงานฯ มีการดำเนินการเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดงานประเพณีและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ดังว่า “...มีงบประมาณสร้างห้องน้ำ การขยายแสง สี เสียง เยาวพยายามทำต่อเนื่องให้เป็นงานประเพณีทุกปีค่ะ”

ส่วนแนวทางในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประการหนึ่งคือ ร้านค้าและผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรแต่งกายด้วยชุดไท-ยวน อันบ่งบอกถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมไท-ยวน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมวัฒนธรรมเวลามาท่องเที่ยวในคูบัว ดังที่เจ้าอาวาสวัดโขลงสุวรรณคีรี กล่าวว่า “อย่างเงี้ย ในแนวคิดของฉันที่ว่าร้านค้าอะนะ เวลาคนเข้ามาขายในวัด ถ้านักท่องเที่ยวทำเป็นระบบคนที่เข้ามาเยอะๆ อย่างเงี้ย เป็นพัน สองพันอย่างเงี้ย ต่อไปคนที่เข้ามาขายของในนี้ละ ต้องแต่งชุดประจำคูบัวตรงนี้นะ แม้ว่าจะเป็ นลูกเด็กเล็กแดง ตรงนี้”

ส่วนวัดชนอนหนึ่งใหญ่มีการจัดการตามแนว ทางเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน มีการพึ่งตนเอง ชุมชนมีรายได้ ค่อยเป็นค่อยไป ความรู้และคุณธรรม มีหลักสูตรท้องถิ่น คลังความรู้ชุมชน บทบาทการสนับสนุนของ องค์กรภาครัฐและเอกชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ มีการจัดการการท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การเป็นแบบอย่างให้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ มีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือการไหว้พระ ประธาน การทำการตลาด การสร้างความแตกต่าง การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาคน การจัดการทางน้ำ มหกรรมหนึ่งใหญ่ วันสงกรานต์ การแสดงหนึ่งใหญ่ ทุกวันเสาร์ ปัจจัยความสำเร็จ คือ ใช้หลักบวร การมีส่วนร่วม การทุ่มเทจริงจัง ศรัทธาในตัวบุคคล ความรู้ ส่วน ปัจจัยความล้มเหลว ไม่พบแต่สามารถพัฒนาเป็นลำดับ ขึ้น ที่เจริญรุ่งเรืองไม่ลงไปถึงจุดต่ำสุด

ส่วนจุดเด่นทางหัวหน้ากลุ่มงานการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี มองหนึ่ง ใหญ่วัดชนอน ว่า “จุดเด่นของวัดชนอน คือ เป็นศิลปะ การแสดงชั้นสูงที่หาดูได้ยากแล้ว เป็นแค่กลุ่มคนเล็กๆ ที่สามารถอนุรักษ์ไว้ได้...เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรักในถิ่น กำหนด เทศกาลประเพณีเป็นสีสัน.”

จุดอ่อน คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ค่อย ประสบความสำเร็จ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ คือ ภาครัฐ และหน่วยงานต่างๆ ไม่เข้าใจการจัดการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะหนังใหญ่ ที่ต้องลงลึกไปถึงรากเหง้าที่แท้จริง และภาครัฐต้องให้การสนับสนุนอย่างแท้จริง ดังที่เจ้าอาวาสวัดখনอนหนังใหญ่ กล่าวว่

“การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่ มันไม่ค่อยประสบความสำเร็จ ส่วนใหญ่ล้มเหลวเลยทีเดียว เนื่องจากการไม่เข้าใจของคนทำงานวัฒนธรรมซะมากกว่า แล้วเราก็ร่วมกันอนุรักษ์สักแต่ว่าทำแค่ว่า แคให้รู้ว่าทำ แต่ไม่ได้หยั่งลึกลงไป ในรากเหง้าโดยแท้จริง อันนี้คือการอนุรักษ์เพียงแต่เปลือกนอก มันเลยทำให้งานวัฒนธรรมไม่ยั่งยืน พอลงไปทำชุดหนึ่งปั๊บ พอสำเร็จแล้วก็เลิก และมันเดินต่อไปไม่ได้ ถ้าไม่ทำไปเรื่อยๆ อันนี้คือข้ออ่อนของคนไทยที่ทำให้เห็นว่า ได้ดีแล้วก็หยุดละ การทำให้มันเดินไปได้มันต้องมีการสนับสนุนไปเรื่อยๆ เพราะว่า การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมมันไม่ใช่งานที่ยั่งยืน มันควรที่จะทำในเรื่องของการอนุรักษ์ไปเรื่อยๆ มันจะทำให้ตรงนี้อยู่ได้ แล้วก็ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนอย่างแท้จริง ถ้าภาครัฐสนับสนุนอย่างแท้จริง การจัดการวัฒนธรรมจริงๆแล้ว มันใช้งบประมาณไม่มาก ถ้ามีการดูแลเด่นสถานที่นั้นมันเด่นเรื่องอะไร เราทำตรงนั้นตรงนั้นต้องมีเรื่องอะไร อย่างเช่น วัดখনอนเนี่ย มีเรื่องหนังใหญ่ สถานที่ในวัดต้องดี โรงแสดงหนังใหญ่ต้องดี มันต้องมีงานออกมาให้”

ขณะที่วัดคงคาราม มีการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน มีการพึ่งตนเอง การใช้พลังชุมชน การเกษตรผสมผสาน คลังความรู้ชุมชน ส่วนบทบาทการสนับสนุนขององค์การภาครัฐและเอกชนยังให้การสนับสนุนน้อยมาก การจัดการการท่องเที่ยวมีการจัดการสมัยใหม่ การจัดการความรู้ โครงสร้างบริการการบริหารพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การเปิด

โลกทัศน์ การจัดทำโครงการ การพัฒนาคน กิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ถนนข้าวแช่ ฟันฟุวัฒนธรรมมอญ วันสงกรานต์ ส่วนปัจจัยความสำเร็จ ใช้หลักจิตอาสา บวร ปัจจัยความล้มเหลว คือ การมีส่วนร่วม และผู้นำ

จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม ในชุมชนคลองตาคตมีความหลากหลายในเชื้อชาติมอญมีศิลปวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่มีความสวยงามและเก่าแก่ ภูมิไทย 9 ห้องและพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน ล้วนบ่งบอกอัตลักษณ์ชาวมอญได้ ดังที่อดีตปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตาคต ซึ่งเป็นชาวมอญกล่าวว่า “จุดเด่นที่สำคัญของวัดคงคาราม คือ จิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่มีความสวยงาม และความเป็นชุมชนมอญ”

ส่วนในประเด็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อดีตปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตาคต ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ เคยเป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสร้อยฟ้า อดีตปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตาคต และปัจจุบันเป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองข่อย กล่าวถึงสภาพการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอดีตมีความลุ่มๆ ดอนๆ คนไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าที่ควร ดังว่

“ผมสะท้อนสองที่ครับที่อยู่วัดখনอนมา 5 ปี แล้วก็ที่วัดคงคาราม คือในสมัยก่อนเนี่ย แหล่งท่องเที่ยว เช่น วัดখনอน วัดคงคาราม ยังไม่ได้รับความสำคัญนะครับ ก็นักท่องเที่ยวจะมาน้อยเป็นที่รู้จักในกลุ่มเฉพาะ ตอนหลังเมื่อทางวัดখনอนได้รับรางวัลยูเนสโก ก็ได้รับการยอมรับเพราะฉะนั้นตรงนั้นคือสื่อที่กระจายไปมันทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามามาก ที่นี้ในส่วนที่อีกอย่างที่ผมสังเกตคือ ตอนนี้เรื่องการท่องเที่ยวกระแสมันเปลี่ยนไปคนที่มีความรู้คนที่มีฐานะส่วนมากนะผมจัดคนที่มีความรู้ มีอายุ พวกกลุ่มๆ ชั้นกลางหรือชั้นบนชนิดหนึ่งจะมาหันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแล้วเพื่อความ

โลมใจ นั่นคือกลุ่มผู้ใหญ่มากกว่าจะพาบุตรหลานเข้ามาด้วย”

จึงเห็นได้ว่าแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรชุมชน เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐภายนอก ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด หอการค้าจังหวัด รวมถึงทท.ภาค เป็นต้น 2) แหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สำหรับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย การวิเคราะห์ส่วนขาดในประเด็นปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง การพัฒนาแบบพอเพียง (ค่อยเป็นค่อยไป) ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือเงื่อนไข

คุณธรรม และเงื่อนไขความรู้ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละและจิตอุทิศ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในลักษณะของ “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน การจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวที่ต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่นและสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญในการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งความรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ดังตารางที่ 6

จากการประมวลข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้ง 3 แห่ง ที่เป็นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย การจัดการการท่องเที่ยว บทบาทการสนับสนุนขององค์กร กิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยความสำเร็จ และปัจจัยความล้มเหลว ดังตารางที่ 6

ที่	องค์ประกอบ	วัดโขลงสุวรรณคีรี	วัดชนอนหนังใหญ่	วัดคงคาราม
1	การจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ก่อกวนมีภูมิคุ้มกันวิถีเรียบง่าย ชุมชนมีรายได้ การขายอัตลักษณ์คูบัว คลังความรู้ชุมชน	การพึ่งตนเอง ชุมชนมีรายได้ ค่อยเป็นค่อยไป หลักสุตร ท้องถิ่น ความรู้และคุณธรรม คลังความรู้ชุมชน	การพึ่งตนเอง การใช้พลังชุมชน การเกษตรผสมผสาน คลังความรู้ชุมชน
2	บทบาทการสนับสนุนขององค์กร	ภาครัฐและเอกชน สนับสนุนมาก โรงไฟฟ้าราชบุรี	ภาครัฐและเอกชน สนับสนุนมาก	ภาครัฐและเอกชน ยังไม่สนับสนุน
3	การจัดการการท่องเที่ยว	มีการจัดการสมัยใหม่ ได้แก่ 4 M คือ คน เงิน วัสดุ และวิธีการ การจัดการแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก เน้นการประชาสัมพันธ์	การจัดการแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การเป็นแบบอย่าง การไหว้พระประธาน การทำการตลาด การสร้างความแตกต่าง การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาคน	มีการจัดการสมัยใหม่ การจัดการความรู้ โครงสร้างบริการ การบริหารพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การเปิดโลกทัศน์ การจัดทำโครงการ การพัฒนาคน

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่ง (ต่อ)

ที่	องค์ประกอบ	วัดโขลงสุวรรณคีรี	วัดชนอนหนังใหญ่	วัดคงคาราม
4	กิจกรรมการท่องเที่ยว	การอนุรักษ์สืบทอด ไทยวน วันสงกรานต์ นางงอม แสงสีเสียด กิจกรรมครบวงจร	การจัดการทางน้ำ มหกรรม หนังใหญ่ วันสงกรานต์ การแสดงหนังใหญ่ทุกวัน เสาร์	ถนนข้าวแช่ ฟื้นฟูวัฒนธรรมมอญ วันสงกรานต์
5	ปัจจัยความสำเร็จ	ผู้นำ การมีส่วนร่วม การ จัดการ การ ประชาสัมพันธ์ "บวร" สามัคคี	บวร การมีส่วนร่วม การ ทุ่มเทจริงจัง ศรีทธานัตถ์ บุคคล ความรู้	จิตอาสา บวร
6	ปัจจัยความล้มเหลว	ผลประโยชน์ ความขัดแย้ง ขาดการมีส่วนร่วม ทิวทัศน์ อัจฉา	สามารถพัฒนาเป็นลำดับขั้น ที่เจริญรุ่งเรืองไม่ลงไปถึงจุด ต่ำสุด	การมีส่วนร่วม ผู้นำ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ระดับ คือ ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังไม่มีความดึงดูดใจที่โดดเด่นให้นักท่องเที่ยวสนใจมากพอ ดังนั้นศาลากลางจังหวัดและสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างเอกลักษณ์/ความรู้/คุณค่า ให้เห็นวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรม/ตัวตนของคนในอุ้งอารยธรรมจังหวัดราชบุรี

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาเพชรบุรี ควรเร่งรัดและสนับสนุนส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุก รวมถึงหน่วยงาน

ภาครัฐในระดับจังหวัดควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรม/การรณรงค์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามปฏิทินอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี มีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ควรเร่งรัดและสนับสนุน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดสำนึกในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2. ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้

จากข้อค้นพบการวิจัยครั้งนี้ ควรพิจารณาประเด็นต่างๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการท่องเที่ยว ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา ยังขาดการจัดการที่ดี ทั้งด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก หรือสินค้าพื้นถิ่น และไฟฟ้าแสงสว่าง รวมถึงมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่บริการนักท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับต่ำสุด เนื่องจากการขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่องดังนั้นสำนักงาน

การท่องเที่ยวจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ควร มีการประชุม จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดทำแผน ปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ข้อมูลการเดินทาง เช่น ป้ายบอกทาง สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการท่องเที่ยว ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ/ เอกสารแนะนำ รวมถึงอินเทอร์เน็ต ยังขาดการพัฒนา และไม่เพียงพอ ดังนั้นสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดทำแผนเพื่อขอ งบประมาณ การสนับสนุนการดำเนินการจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำสุด เนื่อง จากการขาดการประชาสัมพันธ์และไม่ต่อเนื่อง ไม่มี ปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นสำนักงาน การท่องเที่ยวจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรเร่งรัดการ ประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเฉพาะการเสนอข่าวสารผ่าน ทางสื่อ ป้ายโฆษณาการท่องเที่ยว รวมถึงการประชา สัมพันธ์ผ่านทางสื่อสารมวลชน ทางเว็บไซต์ หรือ อินเทอร์เน็ต และส่งข่าวกิจกรรมการท่องเที่ยวให้การ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดเพชรบุรี

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ยังขาดการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่นเป็นที่ดึงดูดใจ นักท่องเที่ยว ทั้งที่มีศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว ดังนั้นสำนัก งานการท่องเที่ยวจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือเวทีประชาคม การศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ในหลัก "บวร" ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน จากความขัดแย้งและ ไม่เข้าใจกัน รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5. จากการวิจัยที่พบว่า การเรียนรู้ศิลป วัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาและ ผู้สูงอายุได้เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญ ดังนั้นสำนัก

งานการท่องเที่ยวจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรประสานกับสถาบันการศึกษาจัดอบรมผู้นำชม มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้มีจิตสาธารณะ เพื่อให้มีความรู้ นำชม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีคุณภาพ รวมถึง การเป็นเจ้าของบ้านที่ดี

6. จากข้อค้นพบว่าชุมชนมีการปฏิบัติ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวิถีชุมชน ที่เรียบง่าย มีผู้นำที่เข้มแข็ง ดังนั้นสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรนำสิ่งดี ๆ เช่น ทูตทางสังคม ทูตทางวัฒนธรรม ความเป็นชาติพันธุ์ ในแหล่งอารยธรรมของจังหวัดราชบุรี มาเสริมสร้าง จุดเด่นให้เกิดการเรียนรู้ การศึกษาศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประส บความสำเร็จ

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.(2547). *ยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551*. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผน .(2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ*. พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ นโยบาย การท่องเที่ยวแห่งชาติ.
- จันทร์ ชุ่มเมื่องปัก. (2546). *แรงจูงใจและการจูงใจ สร้างปาฏิหาริย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนัก พิมพ์ดอกหญ้า กวีป.
- จังหวัดราชบุรี.(ม.ป.ป.) *ราชบุรี*. ราชบุรี : องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดราชบุรี.
- . (ม.ป.ป.). *ผู้ว่าฯ ชวนกิน ชวนซื้อ ชวนเที่ยว ชวนพักราชบุรี*. ราชบุรี : ม.ป.ท.
- . (ม.ป.ป.). *เที่ยวชมราชบุรี*. ราชบุรี : ม.ป.ป.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2548). *การวางแผนการท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- นรินทร์ สังข์รักษา.(2549) รายงานการวิจัยโครงการ การ จัดทาแผนเครือข่ายวิสาหกิจขนาดกลางและ

- ขนาดย่อมรายสาขา จำแนกตามพื้นที่กลุ่มภาคตะวันตก กรณีศึกษาสุพรรณบุรีและนครปฐม. เสนอต่อ สำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2552). รายงานการวิจัย เครื่องข่ายการผลิตสินค้าเกษตรและของจังหวัดนครปฐมเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการท่องเที่ยวไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 1 บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ซี.พี. บุ๊คส์ แอนด์ อาร์ต.
- วรรณภา วงษ์วานิช. (2539). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรัณญา วรากุลวิทย์. (2546). *ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. อัญญา : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา.
- ศาลากลางจังหวัดราชบุรี (2555). *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดราชบุรี*. ราชบุรี : อัดสำเนา.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- อุดม เขยแก้ว ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และวิมล จิโรจพันธ์. (2548). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว.
- Best, J. & Kahn, J.V. (1998). *Research in education* 6 th New Jersey : Prentice-Hall.
- Buckley Ralf. (1995). Where tourism and ecology meet in Hiranburana et al. D (ed.) *Proceeding Ecotourism. Concept design and strategy* : 1-14 Srinakharinwirot University Press.
- Gee, Chuck Y., Dexter J. L. Choy and James C. Makens. (1984). *The travel industry*. Westport Connecticut : AVI Publishing.
- Krejcie R. V. and Morgan D.W. (1970) "Determining sample size for research activities" *Educational and Psychological Measurement* 30(3): 607-610
- Masion, P. (2009). *Tourism impacts, planning and management*. 2nd ed. Oxford: Elsevier.
- McIntosh, R.W. and C.R. Goeldner. (1986). *Tourism principle practices philosophies*. 5th ed. New York : John Wileysons.
- Pender, L. and Sharpley, R. (2005). *The management tourism*. London: Sage Publication.
- Vroom, V. H. (1995). *Work and motivation*. Harmondsworth, England: Penguin.
- Weaver, D. and Lawton, L. (2000). *Tourism management*. Australia: John Wiley & Sons.